

УДК 311.3:330.3

О. Б. Саліхова,

доктор економічних наук, провідний науковий співробітник,
menzhelevska@ukr.net;

О. О. Курченко,

аспірантка,
molunat69@gmail.com;

ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України"

Створення статистичного підґрунтя для оцінки особливостей інноваційних стартапів України*

Окреслено ситуацію з розвитком стартапів в Україні. Обґрунтовано необхідність створення статистичного формуляру спостереження за інноваційною діяльністю вітчизняних стартап компаній. Представлено розроблену авторами програму спостереження за цими компаніями.

Ключові слова: інноваційний стартап, стартап компанія, спостереження, програма спостереження, особливості стартапів, підтримка стартапів.

Запорукою створення і зростання нових високотехнологічних фірм інвестиційної готовності на базі перспективних проектів є ряд передумов, серед яких: загальне покращання підприємницького клімату; вдосконалення механізму техніко-економічного обґрунтування проектів; збільшення потоку інформації між потенційними підприємцями та потенційними інвесторами; забезпечення гарантій для інвесторів, що спонукатиме їх до інвестування в інноваційні підприємства.

Уряди провідних країн, усвідомлюючи, що стартапи (від англ. "start-up" – запускати) є двигуном інноваційного розвитку економіки, з одного боку, докладають зусилля для створення вказаних засадничих умов, а з іншого – реалізують ініціативи, спрямовані на підтримку цих компаній та спрощення для них доступу до фінансування. Як показує аналіз [1, с. 582], національні заходи з підтримки інноваційних стартапів, як правило, реалізуються паралельно з програмами сприяння залученню венчурного капіталу, програмами інноваційного менеджменту й консультативних послуг та програмами прямої підтримки бізнесових досліджень і розробок (далі – ДіР, R&D) у формі грантів та позик.

В Україні дотепер відсутні не лише подібні інструменти державної підтримки, але й формалізоване визначення у нормативно-законодавчому полі терміна "стартап компанія". До 2005 року в Україні фактично не було стартапів – все не виходило за рамки аутсорсингу (передання компанією частини її завдань або здійснюваних нею процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду) та

R&D [2]. Незважаючи на це, кількість українських стартап компаній в останні роки стрімко зростає.

За даними світового рейтингу стартапів service Startup Ranking, Україна посідає 33-тє місце поміж 150-ти країн. За результатами аналізу, в Україні у 2015 р. було зареєстровано щонайменше 138 стартап компаній [3]. Парадоксально, але, наприклад, в Австрії, де реалізуються ініціативи з підтримки стартапів, створено необхідні передумови, а бізнес-середовище є набагато кращим, ніж в Україні, було зареєстровано 128 стартап компаній [3].

Щоб зрозуміти особливості організації та розвитку українських стартапів, запровадити адекватні заходи державної підтримки, що стимулюватимуть стартапи здійснювати їх діяльність саме на території України, необхідним є чітке усвідомлення сутності стартапів і їх ролі у створенні високотехнологічної продукції та нових висококваліфікованих робочих місць в Україні.

Державною статистикою України раз на два роки здійснюється обстеження інноваційної діяльності підприємств з метою отримання інформації про інноваційну діяльність та впроваджені інновації на підприємствах. Проте зазначене обстеження не враховує особливостей інноваційних стартапів.

Отже, метою статті є створення статистичного формуляру спостереження за інноваційною діяльністю українських стартап компаній як найбільш динамічних агентів національної інноваційної системи. Оскільки стартапи орієнтуються на нові технології, забезпечують високу додану вартість та організацію нових робочих місць, їхня діяльність спонукає до структурної перебудови економіки. Виявлення особливостей їхнього функціонування є необхідною передумовою для ухвалення дієвих законодавчих та нормативних документів для: 1) прийняття відповідних науково обґрунтованих управлінських рішень, пов'язаних із активізацією підприємницького способу мислення і підприємницької діяльності; 2) наданням підтримки спін-

* Публікацію підготовлено за результатами виконання НДР "Розвиток інноваційної системи України в європейському науково-технологічному просторі", державний реєстраційний номер 0115U001424.

офф компаніям; 3) покращання середовища для запуску стартап компаній; 4) забезпечення доступу до фінансування та нових ринків; 5) поліпшення умов для надходження венчурного капіталу; 6) залучення стартапів до інноваційної розбудови економіки України.

Зміст програми спостереження інноваційної стартап компанії в авторській редакції подано нижче.

Розділ 1 “Загальна інформація про стартап” включає такі важливі питання:

- Де розташований головний офіс компанії?
- Скільки років існує компанія?
- Який дохід отримала компанія у 2015 році?
- Чи є хоча б один із засновників компанії громадянином України?
- Чи належить щонайменше 51% уставного капіталу компанії іноземним власникам і резидентам якої країни?
- Чи є компанія спін-офф? (Спін-офф визначається як нова фірма, створена для трансферу та комерціалізації винаходів і технологій, розроблених в університетах, фірмах (підприємствах) або наукових установах). Якщо “Так”, то звідки: ВНЗ; компанії виробничого сектору; компанії сектору послуг; державної наукової установи; приватної наукової установи; інше.

Розділ 2 “Бізнес-практики”

- Який вид діяльності компанії: промисловість, нефінансові послуги, інше.
- У якому сегменті працює компанія?
- Яка бізнес-модель компанії? 1) B2B (продажування та / чи продаж товарів, послуг або інформації іншим компаніям; 2) B2C (продажування та / чи продаж товарів, послуг або інформації кінцевому споживачу); 3) інше.
- Хто (що) є носієм ключової компетенції компанії? 1) CEO (генеральний директор); 2) CTO (технічний директор); 3) CMO (директор з маркетингу); 4) персонал; 5) обладнання; 6) розробка (технологія, ноу-хау); 7) інше.
- На який ринок орієнтована діяльність компанії? 1) глобальний; 2) український; 3) інших країн.
- Чи співпрацює компанія з іноземними партнерами? Якщо “Так”, то з яких країн і з якими категоріями партнерів: ВНЗ, компанії виробничого сектору; компанії сектору послуг; державні наукові установи; приватні наукові установи; інше.
- В якій частині відбувалася співпраця: ДіР; промислове виробництво; сервісні послуги; доступ до міжнародних ринків / канали збуту; доступ до капіталу; доступ до інтелектуальної власності партнера; доступ до знань і навиків партнера; інше.

Розділ 3 “Кадрове забезпечення”

- Яка чисельність працівників компанії? 1) до 9 осіб; 2) 10–49 осіб 3) понад 50 осіб.
- Яка структура працівників, зайнятих в компанії, за віком та рівнем освіти? Слід вказати: рівні

освіти (PhD, DSc – кандидати наук, доктори наук; вища освіта за рівнем магістр; вища освіта за рівнем бакалавр; інше) і вік працівників (до 25 років, 26–45 років, понад 45 років).

- В яких галузях знань мають освіту працівники компанії? Скільки і яких фахівців компанія планує залучити протягом 2016–2017 рр. ?

Розділ 4 “Фінансове забезпечення” дає змогу визначити стартовий капітал компанії та різноманітну допомогу, яку компанія отримувала / отримує від різних венчурних фондів, мереж Бізнес-Ангелів, а також гранти та субсидії від інших країн.

- Що стало стартовим капіталом компанії? 1) власні кошти, кошти від друзів чи сім’ї; 2) запозичений капітал (наприклад, банківські позички); 3) кошти від мережі Бізнес-Ангелів; 4) венчурний капітал; 5) державні гранти, субсидії; 6) інше.

- Від якого венчурного фонду чи мережі Бізнес-Ангелів компанія отримувала / планує отримати інвестиції?

- Який обсяг інвестицій отримала / планує отримати компанія з початку створення?

- Чи отримувала компанія з часів заснування допомогу / підтримку з-за кордону і з якої країни? 1) фінансова (грантова) допомога; 2) консультаційна допомога; 3) технічна / технологічна допомога; 4) інше.

Розділ 5 “Інноваційна діяльність” надає інформацію про інноваційну (науково-технічну) діяльність компанії та оформлення її результатів.

- Чи здійснює компанія інноваційну діяльність і в яких технологічних напрямках планує інноваційну діяльність?

- Чи співпрацює компанія з іншими у процесі інноваційної діяльності? 1) постачальники обладнання, матеріалів, компонентів чи програмного забезпечення; 2) підприємства Вашої галузі; 3) наукові установи (державні / приватні).

- Чи має компанія оформлені права інтелектуальної власності та які? 1) відкриття, винаходи (безпатентні); 2) патентні ліцензії; 3) ноу-хау; 4) товарні знаки, товарні марки; 5) інше.

- Наскільки значущими є чинники, що перешкоджають науково-технічній та інноваційній діяльності компанії? 1) недосконалість судової системи; 2) недосконалість банківської системи; 3) несприятливий бізнес-клімат; 4) складнощі із захистом прав інтелектуальної власності; 5) брак коштів (власних / запозичених); 6) відсутність державної підтримки; 7) брак кадрів; 8) інше.

Розділ 6 “Державна політика”

- Який вплив на діяльність компанії справляє асоціація України з Європейським Союзом? 1) позитивний; 2) негативний; 3) вплив відсутній.

- Чи дотримується компанія технічних регламентів та систем стандартизації Європейського Союзу?

• Чи потрібно компанії переходити на технічні регламенти та системи стандартизації Європейського Союзу для розширення ринків збуту?

• Чи необхідно започаткувати державну програму підтримки українських стартапів, аналогічно до тих, що запроваджені в країнах Європейського Союзу?

• У країнах ЄС діє окремий державний орган (агенція), який на засадах державно-приватного партнерства допомагає: формалізувати ідею; здійснювати техніко-економічне обґрунтування доцільності реалізації проекту; фінансувати його ключові стадії; допомагати у патентуванні винаходів, пошуку партнерів тощо. Чи необхідно створити такий орган в Україні?

• Визначте стимули (за ступенем важливості), запровадження яких сприятиме розвитку стартап-компаній? 1) пільги в оподаткуванні; 2) державні замовлення; 3) державні гранти; 4) субсидії з метою відшкодування витрат на організацію бізнесу;

5) субсидії з метою відшкодування частини вартості підготовки та підвищення кваліфікації працівників; 6) субсидії з метою відшкодування частини вартості придбаних основних засобів та програмного забезпечення, його оновлення; 7) інше.

Дані, отримані за багатоаспектною анкетною, дають змогу оцінити особливості створення та функціонування стартапів в Україні, охарактеризувати інноваційні процеси, що відбуваються в цих компаніях, ресурси, які їх забезпечують, і одержані економічні результати. Одержана інформація стане підґрунтям для аналітичних висновків та наукового обґрунтування доцільності впровадження програм і заходів зі стимулювання розвитку інноваційних стартапів, а також розробки рекомендацій щодо організації окремого державного органу (агентства), діяльність якого активізуватиме створення та зростання нових високотехнологічних стартапів.

Список використаних джерел

1. Саліхова О. Б. Високотехнологічні виробництва: від методології оцінки до піднесення в Україні : [монографія] / О. Б. Саліхова ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2012. – 624 с.

2. Довгопольй Д. Как мы строили отрасль стартапов в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

<http://ain.ua/2013/05/29/125075>

3. The world rating of service Startup Ranking [Electronic resources] / Retrieved April 12, 2016. – Access mode :

<http://www.startupranking.com/countries>

References

1. Salikhova, O. B. (2012). *Vysokotekhnolohichni vyrobnytstva: vid metodolohii otsinky do pidnesennia v Ukraini* [High-tech production from assessment methodology to rise in Ukraine monograph]. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia, NAN Ukrainy [in Ukrainian].

2. Dohopolyi, D. (2013) Kak my stroili otrasl startapov v Ukraine [How we built the startup industry in Ukraine]. *ain.ua*. Retrieved from <http://ain.ua/2013/05/29/125075> [in Russian].

3. The world rating of service Startup Ranking. *startupranking.com*. Retrieved April 12, 2016, from <http://www.startupranking.com/countries> [in English].

Е. Б. Салихова,

доктор экономических наук, ведущий научный сотрудник;

Е. А. Курченко,

аспирантка;

ГУ "Институт экономики и прогнозирования НАН Украины"

Создание статистической основы для оценки особенностей инновационных стартапов Украины

Освещена ситуация с развитием стартапов в Украине. Обоснована необходимость создания статистического формуляра наблюдения за инновационной деятельностью отечественных стартап-компаний. Представлена разработанная авторами программа наблюдения за этими компаниями.

Ключевые слова: инновационный стартап, стартап-компания, наблюдение, программа наблюдения, особенности стартапов, поддержка стартапов.

O. B. Salikhova,

DSc in Economics, Leading Researcher;

O. O. Kurchenko,

Postgraduate student;

State Organization "Institute for Economics and Forecasting of the

National Academy of Sciences of Ukraine"

Development of statistical framework to evaluate the features of innovative start-ups in Ukraine

Governments of the leading countries, recognized that start-ups (from the English "start-up" – start) are the engines of innovative development of economy and making efforts, on the one hand, to create these basic conditions; on the other – to implement initiatives of supporting these companies and simplify their access to funding. In Ukraine is still missing not only these tools of government support, but also a clear definition in legal field the term "start-up company".

The authors developed the program of monitoring of innovative activity of Ukrainian start-up companies as the most dynamic agents of the national innovative system. The program of monitoring covers 6 sections: general information about start-up, business practices, staffing, financial provision, innovative activity and public policy.

The findings of multidimensional questionnaire give opportunity to assess features of creation and functioning Ukrainian start-ups and to characterize innovative processes in these companies, the resources they provide; the obtained economic results.

Keywords: *innovative start-up, start-up company, monitoring, monitoring program, features of start-ups, support for start-ups.*

Посилання на статтю:

Саліхова О. Б. Створення статистичного підґрунтя для оцінки особливостей інноваційних стартапів України / О. Б. Саліхова, О. О. Курченко // Статистика України. – 2016. – № 1. – С. 18–21.